

כאשר האדם נמצא בעת צרה ומצוקה, דוקא אז נמצא הקב"ה אתו בהשגחה יתירה!!!

שגם השבט המייסר וגם המשענת נשלחים אלי לטובה, אני מתנחם ומקבל את הכל באהבה.

« מדוע לא נותן הרועה את השה לחפש מרעה...?? »

« מתי מתבטא דוד המלך עם ביטוי 'נוכח' להקב"ה?? »

הגאון רבי ישראל אליהו וינטרוב זצ"ל, דולה מוסר השכל אחר מתוך מילים הללו של דוד המלך ע"ה.

דוד המלך ע"ה מתאר בפסוקים אלו את בטחונו ואמונתו בבורא עולם בשני סוגי מצבים, זה לעומת זה. הראשון, בעת שגשוג כלכלי, ברכה בשפע כשלא חסר לו מאומה, ה' רועי לא אחסר, **בנאות דשא**. והשני, בעת צרה ומצוקה, ולא סתם צרה אלא מצב של חשכה מוחלטת, הסתר פנים גמור, אותו מכנה דוד המלך ע"ה **גיא צלמוות**.

בנוהג שבעולם, בזמנים הטובים כאשר הכל הולך כשורה, אז האדם מכיר יותר בהשגחת ה' ופיו לא פוסק מלהלל ולשבח על כך שה' אתו ולא מחסיר ממנו כל טוב. ואילו כאשר נקלע לעת צרה, ואינו רואה כל סיכוי כיצד יוכל לצאת ממנה, אזי נשמע מפיו, אוי, אלי, למה עזבתני, מדוע רחוקה ישועתי כך היא ההשקפה וההרגשה הטבעית אצל בני אדם.

והנה למרבה הפלא רואים אנו כי האמונה בהשגחת ה' מזוויית ראייתו של דוד המלך ע"ה שונה מזו שאצל בני אדם, שכן במצב הראשון של לא אחסר, נאות דשא, מי מנוחות, כשהכל הולך כשורה ויש לו גילוי והארת פנים, אז פונה דוד המלך ע"ה להקב"ה בלשון נסתר, ירביצנו, ינהלנו, ינחני, דהיינו, מדרגה פחותה יחסית בבהירות ההכרה בהשגחת ה'.

ולעומת זאת, כאשר מתאר את המצב הקודר אליו נקלע, גם כי אלך בגיא צלמוות, דוקא אז מתבטא דוד המלך ע"ה בלשון נוכח כי אתה עמדי, שבתך ומשענתך דהיינו, אז שכביכול אפילו בתוך ההסתר פנים מרגיש את התגלות ה' וחסדיו הרבים, כאילו הקב"ה עומד נוכח לידו, ולכן לא אירע רע.

« **בכל צרתינו הקב"ה נמצא אתנו!!** »

הנביא ישעיה אומר, **בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר וּמְלֹאךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאֵהָבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גָּאֵלֵם** (ישעיהו סג, ט), הקרי והכתיב שבפסוק אינם שווים, הכתיב הוא **לא צר**, אבל הקרי הוא **לו צר**. ונשאלת השאלה, מצד אחד משמעות הפסוק היא שה' לא צר עמנו יחד בצרותינו, ומצד שני אנו קוראים לו צר שהמשמעות היא שגם ה' כן צר עמנו.

דרש הרבי של סלונים (הגאון רבי לייב פיינ זצ"ל), פשט בפסוק, עפ"י מעשה שהיה בעיר בריסק לפני כמה וחמישים שנה, באחת מלילות שבת יצאו תושבי העיר היהודים להפגנה נגד מחללי שבת, המשטרה המקומית כעסה על ההתקהלות הבלתי חוקית ועצרה את ראש הקהל, ההפגנה התפזרה וראש הקהל הובל לבית האסורים.

צערו היה רב לשבת בבית הסוהר בשבת, ללא קידוש, ללא סעודת שבת, הרחק מהמשפחה, בודד מי יודע מה יהיה גזר דינו.

כתוב בפרשה וְחָרָה אִפִּי בּוֹ בַיּוֹם הַהוּא וְעִזְבֹתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי פְּנֵי מַהֵם וְהָיָה לְאֹכֶל וּמִצָּאָהוּ רְעוּת רְבוּת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנֵי הָרְעוּת הָאֵלֶּה (דברים לא, פ). יש לדקדק, מדוע מתחיל התורה בלשון 'ומצאוהו רעות רבות וצרות' - גם רעות וגם צרות, ואילו בסוף, התורה הק' מסיימת רק בלשון 'מצאוני הרעות האלה'. להכין נעלמו ה'צרות'.

מרנא הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל (בספרו רוח חיים, אבות ב, ד), מביא משל כדי לתאר הנהגת הבורא עם עמו ישראל. למה הדבר דומה, ביחסים שבין הרועה לבין צאנו. יש לעתים אי הבנות, לפעמים רוצה השה להתרחק ממקום רבצו, במגמה ללכת ולתור אחר מרעה משובח יותר, אך הרועה אינו מתיר לו ללכת. כוונת הרועה היא בוודאי לטובה, שכן אין להטיל ספק ברצונו הטוב להיטיב עם צאן מרעיתו ולספק להם כל צורכם כדי שיגדלו, אך השה אינו מבין זאת, בטפשותו יחשוב כי הדשא במקום המרוחק רב וטעים יותר.

על התנגשות זו בין רועה לצאנו נאמר, **בְּנְאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי** (תהלים כג, ב), הקב"ה הרועה הנאמן מרביץ אותי על מקומי, כי הוא יודע שכאן הוא המקום הטוב ביותר עבורי, זאת עלינו להאמין בכל לב, גם כאשר נדמה לנו שבמקום אחר או במצב אחר ייטב לנו יותר.

לפעמים, המציאות היא הפוכה מזו שתוארה כאן, השה רוצה לנוח ולרבוץ על מקומו, והרועה אינו מניח לו, אלא מוליכו ומנהלו למרחקים נגד רצון השה, אף במקרה זה בטוחים אנו שבכוונת הרועה להוליך את הצאן לטובתו אל מי מנוחות.

גם הקב"ה הרועה אותנו, כשרואה שמצבנו אינו טוב, הוא מטלטל אותנו ממקומנו אל מקום אחר, וכאשר לא נדע ולא נבין על מה עשה לנו ה' ככה, כי לא נשכיל להבחין בטובה הצפונה לנו בזה, הננו מצטערים ומתאוננים, אולם בסופו של דבר אנו זוכים להתבונן ולראות כי בחמלת ה' עלינו עשה לנו זאת, זהו פשרו של החצי השני של הפסוק על מי מנוחות ינהלני.

וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה, **גַּם כִּי אֶלֶךְ בְּגֵיא צִלְמוֹת** (תהלים כג, ד) בכל זאת **לֹא אֵיֶרָא רַע** (שם), ומדוע, כי כפי הנראה הוא צריך לקבל היסורים כדי לזכך את עצמו ולהסיר את המחיצה שבינו לבין קונו, וזהו מה שמסיים הפסוק ואומר כי אתה עמדי, כלומר, אינני ירא מן ההליכה בגיא צלמוות, מהצרות והיסורים, כיון שכתוצאה מהם אתה עמדי יותר ממה שהיית עמדי לפני שיסרתני.

נמצא, שהן מידת הרחמים והן מידת הדין נושאות עמן בשורת נחמה לאדם, שתי מידות אלו נמשלות לשני מקלות מקל נועם ומקל חובלים, מקל נועם מסייע לאדם כושל בהליכתו ומהווה לו משענת, מקל חובלים הוא שבט שבו מייסרים ומכים את מי שמגיע לו יסורים ומכות, ועליהם דוד המלך ע"ה אומר, **שִׁבְטֶךָ וּמִשְׁעֲנֶתְךָ הִמָּה יִנְחַמְנִי** (שם), כשאני יודע

חלפו כמה שעות של צער והנה בפתח החדר נראה הגאון הקדוש מהרי"ל דיסקין (רבה של בריסק ולאחר מכן רבה של ירושלים), המשטרה החליטה לעצור גם אותו כרב העיר, על שהיה שותף להחלטה להפגין.

והנה אורו עיניו של ראש הקהל, הכל היה כדאי לחש לעצמו, הכל היה כדאי שבביל להיות שבת אחת במחיצת מהרי"ל דיסקין.

וכך פירש, בכל צרתם לו צר, ה' צר עימנו במצוקותינו, הוא חש בצער ליבו של כל יהודי, ואז כאשר ה' עמו 'בכל צרתם לא צר' הצרה חולפת, פורחת לה, היא איננה צרה, כי אם הקב"ה איתי כל כך טוב.

הדגל מחנה אפרים מביא משמו של **הבעש"ט זי"ע**, הרי הובטח ליעקב אבינו מפי בורא עולם לפני ירידתו לגלות מצרים אָנְכִי אֶרְדֶּ עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךָ גַם עִלָּה (בראשית מו, ד), וכוב בזה"ל: "אנכי ארד עמך - היינו כשתיתן לב ותבין, שאפילו בירידה יש גם כן אנכי, היינו ההסתרה שנסתר עצמי ממך, היא גם כן לטובתך, אז ואנכי גם עלה, היינו שתזכה למעלה יתירה, וזהו 'גם עלה'".

"וזהו וה' הוא ההלָךְ לַפְּנֵי (דברים לא, ח) תמיד, הן בירידה והן בעליה, אז לא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבֶךָ (שם, ו), ותרגומו 'לא ישיבִינְךָ ולא ירחִיקֶנְךָ', היינו, אפילו כשנסתרת, לפעמים מכל מקום לא להרחיק ממך הוא, כנ"ל, עכ"ד.

עוד כותב במקום אחר בשם ז' **הבעש"ט הק'**, נחמה עצומה לאדם שנקלע למצב קשה, שידע שבכל צרתו לו צר, והקב"ה נמצא אתו. שהרי תוך כדי התוכחה הגדולה ביותר המבוארת בפרשת כי תבא, טמונה וספונה הנחמה היותר גדולה שיש לישראל בחשכת גלותו. שהרי מעצם העובדה שהשם יתברך צריך להסתתר מאתנו, יש לנו את וסימן ששרוי הוא בתוכינו, אחרת ח"ו לא היה צריך להסתתר מאתנו, שהרי אינו נמצא כאן כלל. הדבר נמשל לאותו אדם המתחבא מרעהו, שעצם ההסתרות מוכיחה שהוא בקרבתו, כי אילו לא היה בסמיכות ובקרבת מקום, כי אז לא היה חבירו רואהו אף מבלעדי הסתרתו.

« מדוע עשה הקב"ה נס לטיטוס שפרוכת בצבץ דם? »

הגמרא מספרת (גיטין נז:) על טיטוס רב הטבחים, שנכנס לבית קודש הקדשים וביצע שם ברשותו עבירות מכוערות ביותר, ולא אמר די אלא אף שלף את חרבו ודקר את הפרוכת, לפתע ראה כיצד מתוך הפרוכת מבצבץ ונשפך דם, והיה סבור שהרג את עצמו (כינוי כלפי מעלה).

ולכאורה צריך להבין מדוע היה הקב"ה צריך לעשות נס לאותו רשע, ובמיוחד לספק לו הרגשת הנאה, שאכן הפיק את זממו (ע' תוס' שם ד"ה ונעשה לו נס).

ומסברים גדולי בעלי המוסר, שהקב"ה רצה להראות לעם ישראל באותה התקופה בעצומו של הסתר פנים, את ההנהגה של 'עמו אנכי בצרה', כי כשדמו של יהודי ניגר ונשפך כמים, אף דמו של הקב"ה כביכול מתערב עם דמו של עם ישראל, ככתוב וְדָמִים בְּדָמִים נִגְעוּ (הושע ה, ב), ואף שהיו עם ישראל אותה תקופה בשפל המדרגה כשסרו מדרך ה' ותורתו ובגלל זאת חרב בית המקדש בכל זאת גם אותה השעה הראה הקב"ה לבניו חיבה יתירה בדרך רמו, שאם אומות העולם מצערים את כלל ישראל ושופכים את דמו כביכול פוגעים אף בו.

מספרים כי כשנכנסו תלמידינו של הצדיק **רבי עמרם בן דיוואן זי"ע**, מגדולי מרוקו, שאלוהו מה יעשה אדם בשעה שיסורים באים עליו וקשה לו להתחזק באמונה, ונראה לו כי ה' מסתיר פניו ממנו, מה יעשה אדם להתחזק בצדקתו בל ימוטו פעמיו. אמר להם הרב, נפתח את ההיכל ונציא ספר תורה ותקבלו תשובה.

והנה בפותחם את ספר התורה נקרה לעיניהם הפסוק וְאֶנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים (דברים לא, יח). הנה לכם תשובה על שאלתכם - הכריז הרב - אף בשעת הסתרת הפנים בשעת הכעס והרוגז על כך שעם ישראל פנה אל אלהים אחרים, 'אנכי' - מי שאנכי, מצוי עמכם יחד.

ועפ"ז אפשר להבין למה בתחילה כתוב צרות ולבסוף לא כתוב צרות. כי כשמגיע הצרות הם אכן נראות כצרות, אבל אחרי ההתבוננות שהקב"ה עמך בצרה, 'כי אתה עמדי', זה לא צרה.

« הקב"ה מביא אותנו למצב של 'הסתר' ונסיון באמונה!! »

איתא במדרש (בר"ר וישב פרשה פח) בזה"ל: "אל הקב"ה (ליוסף), שר המשקים שכחך, ואני לא אשכחך, מי היה מחכה לאברהם ושרה שהיה זקנים שיוולד להם בן, מי מחכה ליעקב שעבר במקלו הירדן שיפרוץ ויעשיר וכו', מי היה מחכה ליוסף וכו' מי היה מחכה למשה וכו' מי מחכה לרות וכו' מי מחכה לדוד וכו' מי מחכה ליהויכין וכו' מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה וכו' מי מחכה לישראל בימי המן וכו' מי מחכה לגליות שיהיו לשם ולתהלה, מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה, הקב"ה, עכ"ל.

וביאר המפרשים, שכונת המדרש ב'מי מחכה', להראות שכל הישועות ביד ה', שכשמגיעים למצב שאין כל מנוס, ולא רואים דרך ישועה באופן טבעי, ומגיעה הישועה באופן לא טבעי דווקא אז מכירים שהכל ביד ה'.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה משמיע ועד לאברכי כולל פוניבז'. פעם סיפר שהחפץ חיים זצ"ל אמר, שמלחמת גוג ומגוג תתחלק לשלושה חלקים. החלק הראשון, מלחמת העולם הראשונה על כל מאורעותיה. השניה, אמר, תהיה בעוד כעשרים וחמש שלושים שנה, והמלחמה הראשונה תחשב מולה כמשחק ילדים. ואחריה תהיה המלחמה השלישית, שכנגדה תראה המלחמת השניה כמשחק ילדים. והשלישי - אמר - תביא הגאולה השלמה וְעַתְּ צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב, וּמִמָּנָה יִנְשָׁע (ירמיהו ל, ז).

אימה ופחד נפלו על השומעים, והגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל העז לשאלו, לאחר בקשת מחילה, מדוע יש לדבר דברים כה קשים, למה להפחיד את השומעים.

פני המשגיח הפכו להבים, ואמר, אינכם מבינים כל עיקר, לא השגתם מה רצה החפץ חיים לומר, הוא התכוון לכך שיהיה חושך באמונה שהחשיכה באמונה שהיתה במלחמת העולם הראשונה היא כאין וכאפס לעומת נסיונות האמונה שהיו במלחמת העולם השניה, ואותם נסיונות הם כמשחק ילדים לעומת נסיונות האמונה שבתקופתנו. הסתר פנים הוא עיקר הנסיון, וכל הצרות הן רק היכי תמצוי עבורו.

וכבר אמר כן האר"י הק' לרבי חיים ויטאל. וכמ"ש ר' חיים ויטאל בעצמו, בזה"ל: "שאלתי את מורי, איך היה אומר לי שנפשי יש לה מעלה כל כך, והרי קטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקיבו. ויאמר לי, דע כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם הנראה לעינים, כי בוחן לבות ה' ית', וכפי הזמן והדור ההוא מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול ככמה מצוות בדורות הראשונים."

וכן כתב רבי יהודה החסיד (בספר חסידים סי' תקמ"ה) "לפי שאצל הקב"ה, לב שאינם פקחים בדורות אחרונים, כלב פקחים בדורות הראשונים, שאם לא תאמר כך, יוכל כל דור לומר למה לא נבראתי בימים הראשונים שהיו חכמים גדולים, והייתי לומד תורה הרבה, אומר לו, מה אכפת לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים...", ובהגהות החיד"א (שם) מעתיק את דברי מהר"ח ז"ל הנ"ל.